

Innspill til NFD og LMD fra Forsøksdyrkomiteen til Stortingsmelding om dyrevelferd

Siden forrige stortingsmelding om dyrehold og dyrevelferd fra 2003 har det vært en stor økning i bruken av fisk og mus som forsøksdyr. I 2015 fikk Norge en ny forskrift om bruk av forsøksdyr, harmonisert med EUs regelverk, og godkjenning av søknader ble overført til Mattilsynet. Til tross for politiske mål om å begrense bruken av forsøksdyr og nytt regelverk med en nullvisjon, brukes det et stabilt høyt antall dyr i forsøk i Norge sammenlignet med andre europeiske land.

En av regjeringens målsettinger i 2003 var å etablere en plattform for alternativer til bruk av forsøksdyr, men fortsatt er Norge det eneste skandinaviske landet som ikke har et uavhengig 3R-senter med langsiktig, statlig finansiering for å koordinere innsatsen for alternativer til dyreforsøk. I Forsøksdyrkomiteens uttalelse fra 2020 til LMD og NFD (vedlagt) anbefaler vi å utrede potensialet for en overgang til forskning uten forsøksdyr, formulere tydelige målsetninger, og fremstille en konkret plan for overgangen. I tillegg anbefaler komiteen opprettelsen av et nasjonalt, statlig finansiert 3R-senter som vil kunne koordinere innsats fra alle involverte aktører, og finansiere og fremskynde utviklingen av alternativer til dyreforsøk gjennom et tilknyttet forsknings- og utviklingsfond.

Norge står i en særstilling når det gjelder bruken av fisk som forsøksdyr, der rundt 97% av forsøksdyrene er fisk. Av rundt 2 millioner forsøksfisk som brukes årlig, utsettes rundt 100.000 fisk for betydelig belastende forsøk (sammenlignet med under 1.500 pattedyr, hovedsakelig mus). I tillegg til innrapporterte forsøksdyr brukes også et langt større antall oppdrettsfisk i FoU-konsesjoner og annen uttesting av teknologi og metoder hvor en gjennomfører et stort antall «prøve og feile» forsøk med begrenset vitenskapelig dokumentasjon og forsøksdesign som neppe ville ha tilfredsstilt kravene til en søknad om forsøk med dyr.

Forsøkene som gjennomføres med fisk er i hovedsak anvendt forskning relevant for oppdrettsnæringen, hvor resultatene i varierende grad fører til forbedret velferd hos oppdrettsfisken. Imidlertid brukes zebrafisk i økende grad som dyremodeller for menneskerelatert forskning, og i 2020 var det over 10 ganger så mange zebrafisk som mus som ble utsatt for forsøk med høy belastningsgrad.

Gitt Norges særstilling når det gjelder bruk av fisk som forsøksdyr, bør Norge ta en ledende rolle i 3R arbeidet for å begrense, raffinere og erstatte forsøk med fisk der dette er mulig. Vitenskapelig utvikling bør gå hånd i hånd med etisk utvikling. Dyrevelferdsloven gir ikke grunnlag for å forskjellsbehandle fisk, noe som bør gjenspeiles i vår behandling av fisk i forsøk. Mange rutineforsøk på fisk ville være utenkelige å utføre på pattedyr. Bedre dyrevelferd henger dessuten tett sammen med forskningskvalitet, og bidrar dermed til bedre vitenskap.

Både i USA og EU er det utmeislet handlingsplaner for utfasing av dyreforsøk og overgang til dyrefrie forskningsmetoder. United States Environmental Protection Agency har forpliktet seg til å avslutte bruken av pattedyr i kjemisk testing, og har også som mål å være en

frontløper når det gjelder å ta i bruk menneskerelevante teknologier.¹ Og allerede i september 2021 stemte Europaparlamentet med et slående flertall på 667 mot 4 for å utvikle en koordinert plan for å erstatte dyreforsøk med innovative, ikke-dyremetoder.²

I Norge har vi kommet langt med å fase ut forsøksfisk i toksisitetstesting,³ men det er lite forskningsmidler tilgjengelig for videre utvikling av dyrefrie metoder.

Hva angår viltlevende terrestriske pattedyr og fugl som forsøksdyr i Norge, dreier det seg hovedsakelig om fangst, merking og prøvetaking. Når det gjelder bruken av viltlevende sjøpattedyr som forsøksdyr i Norge, dreier det seg hovedsakelig om satellittmerking og prøvetaking, herunder uttak av prøver ved hjelp av biopsipil for hval. Selv om metodene som brukes på viltlevende dyr har blitt forbedret gjennom årene er det behov for økt forskningsinnsats for ytterligere forbedring, og ikke minst utvikling av metoder som erstatter bruken av levende dyr. Etablering av et 3R senter kunne gitt et løft også på dette området.

Forsøksdyrkomiteen mener det er på høy tid at Norge iverksetter en nasjonal koordinert satsning på 3R.

¹ <https://www.epa.gov/newsreleases/administrator-wheeler-signs-memo-reduce-animal-testing-awards-425-million-advance>

² . <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20210910IPR11926/meps-demand-eu-action-plan-to-end-the-use-of-animals-in-research-and-testing>

³ <https://forskersonen.no/dyreforsok-kronikk-meninger/hvordan-kan-vi-bli-kvitt-dyreforsok-og-samtidig-beskytte-oss-mot-farlige-kjemikalier/1866377>